

ต่ออายุมาตรการช่วย SMEs...ต่อลมหายใจระบบเศรษฐกิจการเงิน

CURRENT ISSUE

ปีที่ 26 ฉบับที่ 3123

วันที่ 8 กรกฎาคม 2563

สถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงทั้งต่อภาพรวมเศรษฐกิจ และในระดับธุรกิจและครัวเรือน ซึ่งในช่วงครึ่งแรกของปี 2563 ที่ผ่านมา ในฝั่งภาคการเงิน ก็มีกระทรวงการคลัง ธปท. และสถาบันการเงิน ร่วมกันออกมาตรการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน โดยพุ่งเป้าหมายไปยังกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบหนักเป็นลำดับต้นๆ ได้แก่ ‘ธุรกิจเอสเอ็มอี’ ซึ่งครอบคลุมกลุ่มที่เป็นนิติบุคคลไม่น้อยกว่า 7 แสนราย และในรูปบุคคลอีกกว่า 2.2 ล้านราย ขณะที่ ครอบคลุมการจ้างงานถึงประมาณ 14 ล้านตำแหน่ง

มาตรการให้ความช่วยเหลือลูกค้าเอสเอ็มอีของไทยในปัจจุบัน

	เงื่อนไข	สิทธิที่จะได้รับ	ช่วงเวลามาตรการ
มาตรการเลื่อนกำหนดการชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ย (ลูกหนี้เดิม + ไม่เป็น NPLs)	- วงเงินสินเชื่อไม่เกิน 100 ล้านบาท	เลื่อนการชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ย 6 เดือน แบบอัตโนมัติ และไม่เสียประวัติเครดิต	เม.ย. ถึงประมาณ ก.ย.-ต.ค.63 ขึ้นกับ ธพ.แต่ละแห่ง
สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loans ธปท.) (ลูกหนี้เดิม + ไม่เป็น NPLs)	- วงเงินสินเชื่อไม่เกิน 500 ล้านบาท - ไม่เป็น NPLs สิ้นปี 62	สินเชื่อเพิ่มเติมวงเงินไม่เกิน 20% ของยอดสินเชื่อคงค้าง ณ สิ้นปี 62 ฟรีดอกเบี้ย 6 เดือนแรก และต่อไปอัตราดอกเบี้ยไม่เกิน 2% นาน 2 ปี ขณะที่ รัฐบาลค้ำประกันความเสียหายให้ 60-70%	ยื่นขอระหว่างวันที่ 23 เมษายน - 22 ตุลาคม 2563
มาตรการเร่งปรับโครงสร้างหนี้ (เป็น NPLs + ไม่เป็น NPLs)	การเจรจาประนอมหนี้กับลูกค้าเอสเอ็มอี โดยลูกค้าที่ไม่เป็นหนี้เสียให้จัดชั้นเป็นหนี้ปกติโดยไม่รายงานสถานะเป็นหนี้ปรับโครงสร้างฯ และลูกหนี้ที่เป็นหนี้เสียให้เลื่อนชั้นเป็นหนี้ปกติได้ หากชำระได้ 3 เดือนติดต่อกัน เป็นต้น (ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ครอบคลุมลูกค้ากลุ่มอื่นด้วยเช่นกัน)		1 ม.ค.63 - 31 ธ.ค.64

ที่มา: ธปท.

มาตรการช่วยเหลือด้านการเงินที่สำคัญ ได้แก่ มาตรการเลื่อนกำหนดการชำระหนี้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย 6 เดือนเป็นการทั่วไป มาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ทั้งจากสภาพคล่องของสถาบันการเงินเอง และภายใต้ Soft Loans ของธนาคารออมสินและ ธปท.) มาตรการปรับโครงสร้างหนี้ ตลอดจนการช่วยลดความเสี่ยงของผู้ประกอบการเอสเอ็มอี

บริการทุกระดับประทับใจ

เอ็มอี โดยการค้ำประกันสินเชื่อจาก บสย. เป็นต้น ซึ่งสำหรับโครงการเลื่อนกำหนดการชำระหนี้ นั้น จะสิ้นสุดลงประมาณเดือนตุลาคม 2563 นี้ ดังนั้น จึงเป็นที่มาของคำถามว่า ความช่วยเหลือยังจำเป็นต่อไปหรือไม่และปัจจุบัน มีทางเลือกใดบ้าง ?

ความจำเป็นของมาตรการเพิ่มเติม และทางเลือกของมาตรการที่มีข้อดี-ด้อยแตกต่างกัน

ท่ามกลางภาวะที่เศรษฐกิจไทย จะยังเผชิญความไม่แน่นอนต่อเนื่องไปถึงปีหน้า トラบไคที่การพัฒนาวัคซีนยังไม่นำมาสู่การใช้จริงอย่างแพร่หลาย ภาคธุรกิจยังต้องคงนโยบาย Social Distancing ที่ทำให้มีต้นทุนดำเนินงานเพิ่ม และยอดขายยังไม่กลับสู่ระดับปกติ ดังนั้น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงน่าจะยังมีความจำเป็นที่จะต้องออกมาตรการดูแลและเยียวยาธุรกิจเอสเอ็มอีเพิ่มเติม เพื่อให้ผ่านพ้นช่วงระยะเวลาที่ยากลำบากนี้ไป ซึ่งอาจกินระยะเวลาช่วงครึ่งแรกของปีหน้าเป็นอย่างน้อย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณามาตรการช่วยเหลือเอสเอ็มอีในต่างประเทศ พบว่า มีหลายแนวทาง ซึ่งมีข้อดีและข้อด้อยแตกต่างกัน อีกทั้งส่วนใหญ่ก็ไม่ได้แตกต่างจากแนวปฏิบัติของไทยในปัจจุบันมากนัก ยกเว้นมาตรการสนับสนุนเงินเพื่อให้ภาคธุรกิจใช้สำหรับการจ้างงานโดยตรง (Job Retention) ซึ่งผลสัมฤทธิ์ของมาตรการลักษณะนี้ อยู่ที่ความพร้อมของระบบข้อมูลที่จะต้องสามารถตรวจสอบทั้งฝั่งนายจ้างและลูกจ้างได้ และการออกแบบโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ธุรกิจสนใจกู้ยืมและนำสภาพคล่องที่ได้รับไปใช้ในการจ้างงานจริงๆ ยกตัวอย่างเช่น โครงการ Paycheck Protection Program ที่ภาครัฐจะเปลี่ยนจากเงินกู้เป็นเงินให้เปล่า (Forgivable Loans) หากธุรกิจปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดครบถ้วน ซึ่งแม้จะดีกับภาคธุรกิจและการจ้างงาน แต่โครงการลักษณะนี้ ก็จะเป็นภาระกับงบประมาณและหนี้สาธารณะค่อนข้างมาก

ส่วนมาตรการที่ยังไม่ได้มีประเทศใดนำกลับมาใช้นับจากวิกฤตต้มยำกุ้ง คือ การโอนสินทรัพย์ให้บริษัทบริหารสินทรัพย์ (AMCs) ในการช่วยบริหาร ซึ่งมีข้อดีในหลักการตรงที่ช่วยโยกพอร์ตสินเชื่อที่มีแนวโน้มด้อยคุณภาพออกจากงบการเงินและช่วยให้สถาบันการเงินเดินหน้าปล่อยสินเชื่อต่อได้โดยกังวลลดลงต่อปัญหาหนี้เสีย แต่จะมีผลกระทบมาที่สถาบันการเงินไม่น้อยเพียงใด ขึ้นกับราคาขายและเงื่อนไขผูกพันในทางปฏิบัติของสัญญาซื้อขายหนี้สินนั้นๆ ด้วย ขณะที่ หากตั้งราคารับซื้อสูงและดำเนินงานผ่านบริษัทบริหารสินทรัพย์ที่เป็นของรัฐ ก็จะเพิ่มภาระทางการคลังค่อนข้างมากได้ เพราะวงเงินรับซื้อคงต้องสูงถึงหลายแสนล้านบาทเพื่อบรรเทาภาระที่มีนัยต่อระบบสถาบันการเงิน

ตัวอย่างมาตรการให้ความช่วยเหลือลูกค้าเอสเอ็มอีในต่างประเทศ

	ตัวอย่างประเทศที่ใช้มาตรการลักษณะนี้	ข้อดี	ข้อด้อย/ ข้อสังเกต
การพักหนี้/ยืดหนี้	<ul style="list-style-type: none"> - มาเลเซีย - สิงคโปร์ - สหรัฐฯ - ไทย 	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยบรรเทาภาระดอกเบี้ยจ่ายชั่วคราว อันเท่ากับเป็นการเพิ่มสภาพคล่องให้ธุรกิจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ภาระหนี้โดยรวมไม่ได้ลดลง เพียงแต่จะยืดระยะเวลาชำระหนี้ออกไป - ไม่ได้นำไปสู่การจ้างงานเสมอไป - ผู้รับภาระคือ สง. ทั้งภาระต่อสภาพคล่องและการดูแลคุณภาพหนี้ที่อาจกลายเป็นหนี้เสีย หากการชะลอตัวของเศรษฐกิจลากยาว
ให้เงินกู้เสริมสภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - เกาหลีใต้ 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสภาพคล่องพิเศษที่ช่วยให้อย่าง 	<ul style="list-style-type: none"> - มีประโยชน์เฉพาะธุรกิจที่ยังมีรายได้เข้ามา

บริการทุกระดับประทับใจ

	ตัวอย่างประเทศที่ใช้มาตรการลักษณะนี้	ข้อดี	ข้อด้อย/ ข้อสังเกต
คล่องอัตราดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loans)	<ul style="list-style-type: none"> – มาเลเซีย – สิงคโปร์ – อังกฤษ – ไทย 	สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ในยามที่ความเสี่ยงเครดิตของธุรกิจเพิ่มขึ้น ทำให้กู้ยากขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> – บ้าง ทำให้สามารถรับภาระเงินต้นและดอกเบี้ยจ่ายได้ แม้จะต่ำกว่าปกติ – ความเสี่ยงลูกค้าที่เพิ่มขึ้น ทำให้ส่ง.ผู้ปล่อยต้องแบกรับความเสี่ยงเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจมีผลต่อความสำเร็จของโครงการ – เป็นภาระงบประมาณ และหนี้สาธารณะตามเงื่อนไขการรับรู้ความเสียหายโดยรัฐ
ให้เงินกู้/เงินอุดหนุนเพื่อสนับสนุนการจ้างงานโดยตรง (Job Retention)	<ul style="list-style-type: none"> – สหรัฐฯ (Paycheck Protection Program) – ยุโรป (SURE) – อังกฤษ (Job Retention Scheme) – เกาหลีใต้ (Employee Retention Subsidy) – มาเลเซีย – สิงคโปร์ 	<ul style="list-style-type: none"> – มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจชัดเจนกว่าโครงการอื่นๆ เพราะล๊อควัตถุประสงค์การใช้เงิน ซึ่งช่วยรักษาตำแหน่งงาน และประคองการบริโภคในประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> – ผลสัมฤทธิ์ขึ้นกับฐานข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งฝั่งผู้ประกอบการ และลูกค้า รวมถึงการออกแบบกระบวนการที่สร้างแรงจูงใจให้เกิดการจ้างงานจริง – เป็นภาระงบประมาณ และหนี้สาธารณะตามเงื่อนไขการให้การอุดหนุนโดยรัฐ
โครงการค้ำประกันสินเชื่อ	<ul style="list-style-type: none"> – สหรัฐฯ – มาเลเซีย – สิงคโปร์ – เกาหลีใต้ – ไทย (ผ่าน บสย.) 	<ul style="list-style-type: none"> – สามารถใช้เสริมกับโครงการอื่นๆ เพื่อช่วยลดความเสี่ยงให้ ส่ง. และลดภาระเงินกองทุน เนื่องจากสินเชื่อที่ได้รับการค้ำประกัน จะมีน้ำหนักความเสี่ยงเป็น 0% 	<ul style="list-style-type: none"> – เป็นภาระงบประมาณ และหนี้สาธารณะตามเงื่อนไขการค้ำประกันโดยรัฐ ซึ่งบางกรณีขึ้นไปถึง 80-100% ในกรณีที่ธุรกิจ Default
จัดตั้งกองทุนบริหารสินทรัพย์	<ul style="list-style-type: none"> – ยังไม่พบในปัจจุบัน แต่อาจพอเทียบเคียงได้กับการอินดิทรีพีย มาที่บริษัทบริหารสินทรัพย์ของรัฐในช่วงหลังปี 2540 – เน้นไปที่หนี้ที่มีแนวโน้มจะมีปัญหา มากกว่าหนี้ดี 	<ul style="list-style-type: none"> – การโยกหนี้ออกจากพอร์ต ช่วยลดภาระการตั้งสำรองฯ ของ ส่ง. ภายหลังจากมาตรการสนับสนุนต่างๆ สิ้นสุดลง และทำให้ ส่ง.ยังเดินหน้าปล่อยสินเชื่อเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจได้ 	<ul style="list-style-type: none"> – ผลกระทบต่อ ส่ง.ขึ้นกับการตกลงเกี่ยวกับราคาซื้อขาย และเงื่อนไข Gain/Loss Sharing ซึ่งหากราคาซื้อขายต่ำหรือมีเงื่อนไขให้รับรู้ส่วนสูญเสียสูง ก็จะทำให้แรงจูงใจในการโอนหนี้ต่ำ สุดท้าย ก็จะไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการช่วยให้ระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจยังเดินหน้าต่อไปได้ – แหล่งที่มาของเงินอาจมาจากเอกชนหรือรัฐ ขึ้นกับข้อตกลง แต่หากต้องการให้มีผลขนาดใหญ่ คงจะต้องใช้ทุนจากภาครัฐ ซึ่งจะเป็นภาระทางการคลังและหนี้สาธารณะ

รวบรวมโดย KResearch

ผลกระทบต่อสถาบันการเงิน...เป็นอีกโจทย์ที่ต้องคำนึงถึง

นอกจากผลสัมฤทธิ์ของการออกมาตรการในการให้ความช่วยเหลือต่อธุรกิจเอสเอ็มอี ลูกจ้างของธุรกิจ และเศรษฐกิจในภาพรวมแล้ว ผลกระทบต่อสถาบันการเงินที่เป็นกลไกสำคัญในโครงการช่วยเหลือต่างๆ ก็เป็นอีกโจทย์ที่ต้องคำนึงถึงเช่นกัน เนื่องจากมีภาระหนี้ด้อยคุณภาพจากสินเชื่อในพอร์ตเดิมอยู่แล้ว ขณะเดียวกันบทบาทในการร่วมกับทางการในการให้การสนับสนุนลูกค้าทุกกลุ่ม ผ่านโครงการต่างๆ ทำให้มีพอร์ตสินเชื่อที่ไม่สร้างรายได้ตามปกติ ที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับ อันมีผลกระทบต่อผลประกอบการและการสะสมทุนไว้รองรับผลผูกพันเมื่อมาตรการของทางการสิ้นสุดลง ซึ่งลูกหนี้ส่วนหนึ่งอาจกลายเป็นหนี้ด้อยคุณภาพ และย้อนกลับมากระทบสถานะความเข้มแข็งของเงินกองทุนในระยะต่อไปได้ โดยล่าสุดเฉพาะมาตรการปรับโครงสร้างหนี้และช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยของสถาบันการเงินมียอดหนี้สูงถึง 6.74 ล้านล้านบาท ณ วันที่ 15 มิถุนายน 2562 ซึ่งประมาณว่าจะเป็นส่วนของธนาคารพาณิชย์ไทยไม่น้อยกว่า 4.7 ล้านล้านบาท

ประมาณการผลกระทบต่อเงินกองทุนของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย*

	เม.ย.2563	ประมาณการระดับเงินกองทุน ณ สิ้นปี 2563 กรณีต่ออายุมาตรการ
% เงินกองทุนชั้นที่ 1 (Tier 1)	15.8%	ประมาณ 13-14%
% เงินกองทุนรวม (CAR)	18.9%	ประมาณ 16-17%

ที่มา: ธปท. และประมาณการโดย KResearch

หมายเหตุ: *ยังไม่รวมผลกระทบต่อจากการ Mark-to-Market พอร์ตเงินลงทุน

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้ประเมินผลกระทบต่อระบบธนาคารพาณิชย์ไทย โดยในกรณีที่ทางการต่ออายุมาตรการให้ความช่วยเหลือ และ/หรือออกมาตรการใหม่เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ อาทิ มาตรการพักหนี้ มาตรการเสริมสภาพคล่องต่างๆ หรือการช่วยบริหารจัดการหนี้จากพอร์ตของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย พบว่า คงช่วยให้ระบบยังสามารถประคองอัตราส่วนเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์เสี่ยงไว้ที่ประมาณ 13-14% เทียบกับ ณ สิ้นเดือนเมษายน 2563 ที่อยู่ที่ 15.8% ต่อสินทรัพย์เสี่ยง ซึ่งการขยับลงเล็กน้อยของอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงดังกล่าว สะท้อนฐานธุรกิจหลักหรือสินเชื่อที่ใหญ่ขึ้นตามการให้ความช่วยเหลือลูกค้ามากกว่าผลกระทบจากประเด็นคุณภาพหนี้ที่ยังคงได้รับการดูแลทางตรงและทางอ้อมจากมาตรการต่างๆ

ดังนั้น การต่ออายุมาตรการสำหรับลูกหนี้ คงช่วยต่อลมหายใจของลูกหนี้และคุณภาพหนี้ได้อีกระยะหนึ่ง ขณะเดียวกันมาตรการดังกล่าว คงต้องมาควบคู่กับการคงมาตรการช่วยเหลือฝั่งสถาบันการเงินให้นานเพียงพอที่จะประคองภาพรวมให้ก้าวผ่านระยะเวลาที่ยากลำบากนี้ไปได้เช่นกัน ซึ่งตัวอย่างมาตรการในต่างประเทศ อาทิ สหรัฐฯ ยุโรป และมาเลเซีย นั้น สะท้อนการผ่อนปรนในการบังคับใช้มาตรฐานบัญชีใหม่ ตลอดจนเกณฑ์การคำนวณอัตราส่วนด้านสภาพคล่อง และเกณฑ์เกี่ยวกับเงินกองทุนต่างๆ โดยเฉพาะสำหรับสินเชื่อภายใต้โครงการให้ความช่วยเหลือภายใต้การสนับสนุนของรัฐ ตลอดจน การสนับสนุนด้านสภาพคล่องให้กับระบบธนาคารในยามจำเป็น ทั้งนี้ หลายมาตรการที่ ธปท. ดำเนินการอยู่ ก็มีแนวทางที่สอดคล้องกับแนวทางข้างต้น ขณะที่ เมื่อสถานการณ์ชัดเจนขึ้น ก็อาจต้องทบทวนกรอบระยะเวลาของมาตรการว่าจำเป็นจะต้องขยายออกไป

บริการทุกระดับประทับใจ

เพื่อให้ครอบคลุมระยะเวลาการฟื้นตัวของธุรกิจและความสามารถในการชำระหนี้หรือไม่ ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าอาจนานกว่าสิ้นปี 2564 ที่กำหนดไว้เดิม

โดยสรุป ภายในเดือนกันยายน – ตุลาคม 2563 นี้ จะเป็นช่วงรอยต่อสำคัญสำหรับธุรกิจเอสเอ็มอี เนื่องจากมาตรการพักชำระหนี้จะสิ้นสุดลง ซึ่งด้วยสถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบันที่ยังคงมีความไม่แน่นอนสูง จึงทำให้อาจมีความจำเป็นที่ทางการไทยคงต้องพิจารณาต่ออายุโครงการ หรือออกมาตรการช่วยเหลือเพิ่มเติม ซึ่งตัวอย่างมาตรการในต่างประเทศที่น่าสนใจ จะเป็นโครงการที่เน้นการรักษาตำแหน่งงาน (Job Retention Scheme) โดยตรง ซึ่งจะมีเงื่อนไขสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำพิเศษ หรือการอุดหนุนสินเชื่อให้เปล่าให้กับผู้ประกอบการ หากปฏิบัติตามเงื่อนไขการจ้างงานได้ตามที่กำหนด ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวมีข้อดีตรงที่ช่วยให้ลูกจ้างมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพและช่วยยับยั้งการชะลอตัวของภาคธุรกิจในประเทศ ลดปัญหาเชิงสังคมจากการถูกเลิกจ้าง แต่ก็มีข้อสังเกตสำคัญ คือ การออกแบบมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตาม รวมถึงกลไกการตรวจสอบที่รัดกุม นอกจากนี้ ก็ยังมีแนวทางการโอนขายหนี้ให้กับบริษัทบริหารสินทรัพย์ ซึ่งเคยนำมาใช้ในไทยหลังช่วงปี 2540 อันจะช่วยลดภาระต่อเงินกองทุนของสถาบันการเงิน เพียงแต่จะบรรเทาลงไปได้เพียงใดนั้น ขึ้นกับราคาขายและเงื่อนไขของสัญญาซื้อขายหนี้เช่นกัน

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้ประมาณการผลกระทบในกรณีที่มีการต่ออายุมาตรการออกไป ก็คงช่วยให้ระบบธนาคารพาณิชย์ไทยสามารถระดมอัตราส่วนเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์เสี่ยงไว้ที่ประมาณ 13-14% ซึ่งแม้ว่ายังถือว่าอยู่ในระดับสูง แต่ทางการควรต้องพิจารณาแนวทางช่วยเหลือสถาบันการเงินควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากแม้สัญญาณเศรษฐกิจและธุรกิจอาจเริ่มดีขึ้นบ้างในปีถัดไป อันทำให้การเข้ามาตรึงการอุดหนุนทางการเงินโดยตรงให้กับลูกค้า มีความจำเป็นลดลง ทว่าคุณภาพหนี้มักเป็นตัวแปรตาม (Laggard) เศรษฐกิจ ทำให้ยังมีโอกาสเห็นเอ็นพีแอลที่ยังอยู่ในทิศทางขาขึ้นอยู่ในอีก 1-2 ปีข้างหน้า ซึ่งภายใต้มาตรฐานบัญชีใหม่ที่กำหนดให้มีการตั้งสำรองฯ ที่เข้มงวด ก็อาจทำให้ภาคธนาคารฟื้นตัวช้ากว่าภาคธุรกิจอื่นๆ และปัญหาคุณภาพหนี้ ก็ยังบั่นทอนสถานะเงินกองทุนของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย นั้นหมายความว่า ความสามารถในการปล่อยสินเชื่อของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยจะกลับเผชิญข้อจำกัดมากขึ้น... ในยามที่เศรษฐกิจกำลังต้องการก็เป็นได้

Disclaimer

รายงานวิจัยฉบับนี้จัดทำเพื่อเผยแพร่ทั่วไป โดยจัดทำขึ้นจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่น่าเชื่อถือ แต่บริษัทฯ มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ หรือความสมบูรณ์เพื่อใช้ในทางการค้าหรือประโยชน์อื่นใด บริษัทฯ อาจมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงข้อมูลได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า ทั้งนี้ผู้ใช้ข้อมูลต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้ข้อมูลต่างๆ ด้วยวิจารณญาณของตนเองและรับผิดชอบในความเสี่ยงเองทั้งสิ้น บริษัทฯ จะไม่รับผิดชอบต่อผู้หรือบุคคลใดในความเสียหายใดจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว ข้อมูลในรายงานฉบับนี้จึงไม่ถือว่าเป็นการให้ความเห็นหรือคำแนะนำในการตัดสินใจทางธุรกิจ แต่อย่างใดทั้งสิ้น